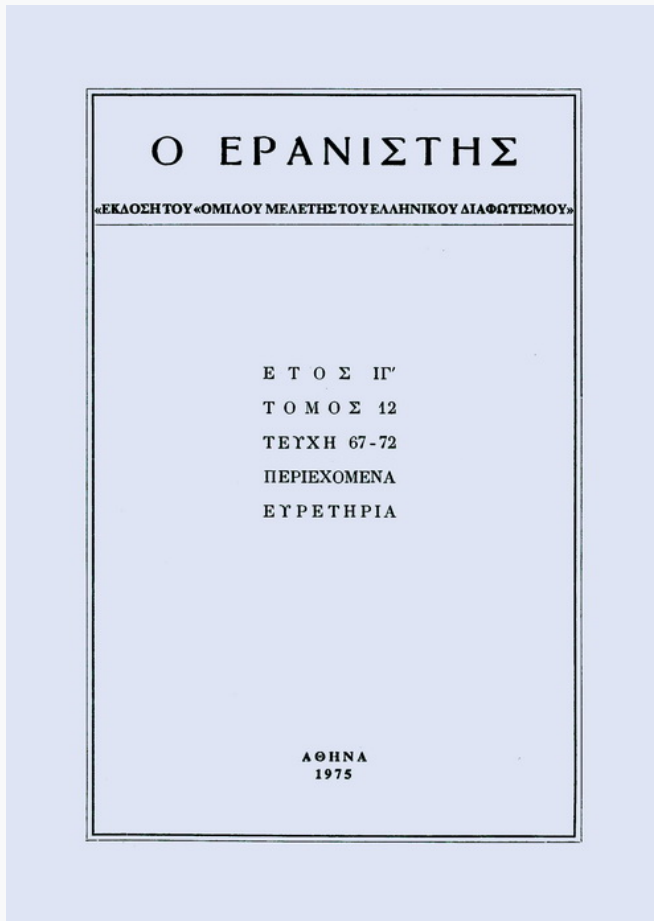

The Gleaner

Vol 12 (1975)

Φιλελληνικά (1821-1833)

Αδαμάντιος Στ. Ανεστίδης

doi: [10.12681/er.10048](https://doi.org/10.12681/er.10048)

Copyright © 2016, Αδαμάντιος Στ. Ανεστίδης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Ανεστίδης Α. Σ. (2016). Φιλελληνικά (1821-1833). *The Gleaner*, 12, 262–263. <https://doi.org/10.12681/er.10048>

ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλελληνικά (1821 - 1833)

Ἡ ἀπήχηση πὸν εἶχε στὸ ἐξωτερικό, Εὐρώπη καὶ Ἀμερική, ἢ Ἐπανάσταση τοῦ '21 ἐκδηλώνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κυόλας τοῦ ἀγώνα μὲ τὴν κυκλοφορία καὶ διάδοση τοῦ φιλελληνικοῦ ἐντύπου. Ἡ ἐντυπη αὐτὴ προβολὴ τῶν ἑλληνικῶν θέσεων κινεῖται παρὰλληλῆ μὲ τὸν ἔνοπλο ἑλληνικὸ ἀγώνα. Ἐτσι δὲν θὰ συμβάλουν λιγότερο στὴν ἑλληνικὴ ὑπόθεση καὶ στὴν ἀφύπνιση τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης γι' αὐτήν, ὅταν θὰ κυκλοφορήσουν, σὲ διαδοχικὲς μάλιστα ἐπανεκδόσεις, ἔργα ὅπως π. χ. τὸ «Griechenlands Wiedergeburt» τοῦ W.T. Krug καὶ τὰ «Lieder der Griechen» τοῦ W. Müller στὴ Γερμανία ἢ ἡ «Note sur la Grèce» τοῦ Chateaubriand στὴ Γαλλία καὶ ἄλλοῦ. Σήμερα περισσότερο ἀπὸ ποτὲ ἄλλοτε εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἐκτιμήσουμε τὸ ρόλο τοῦ φιλελληνικοῦ ἐντύπου στὴν ἐνίσχυση καὶ δικαίωση τῆς ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως χάρις σὲ ἐργασίες πὸν μᾶς ἔκαναν προσιτὰ βιβλιογραφικὰ ἀλλὰ καὶ ἐκδοτικὰ τὸ πλοῦσιο αὐτὸ ὕλικό.

Μιὰ συστηματικὴ καὶ ἐξαντλητικὴ βιβλιογραφίη του, σ' εὐρύτερη βέβαια ἔννοια, ἀποτελεῖ ἡ ἐργασία τῆς κας Λουκίας Δρούλια, ἡ ὁποία μὲ τὸ ἔργο της *Philhellénisme. Ouvrages inspirés par la Guerre de l'Indépendance Grecque 1821 - 1833. Répertoire bibliographique*. Athènes 1974 (Centre de Recherche Néo-hellénique de la Fondation Nationale de la Recherche Scientifique) παρουσίασε τὴν βιβλιογραφίαν τῶν ἔργων πὸν ἐνέπνευσε ἡ ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση ἀπὸ τὸ 1821 - 1833, σὰν τμῆμα τῆς διατριβῆς της στὴ Σορβόννη.

Συνολικὰ καταγράφονται 2085 λήμματα πὸν ἀναφέρονται σὲ βιβλία, φυλλάδια καὶ ἄλλα ἐντυπα τεκμήρια, ὅπως τὰ Prospectus, τὰ προγράμματα τῶν θεάτρων, οἱ γεωγραφικοὶ χάρτες, οἱ μουσικὲς συνθέσεις κ. ἄ.

Βιβλιοθήκες στὶς ὁποῖες δοῦλεψε κυρίως ἡ κα Δρούλια σημειώνονται οἱ ἐξῆς: Ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, ἡ Γεννάδειος, τῆς Βουλῆς, τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου, τῆς Ἐνώσεως Συνακτῶν καὶ τοῦ Λοβέρδου στὴν Ἑλλάδα. Ἀκόμη ἐπεξέτεινε ἡ ἴδια τὴν ἔρευνά της στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων, στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Σορβόννης καὶ σ' ἐκείνη τοῦ Νεοελληνικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Σορβόννης στὸ Παρίσι, στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου στὸ Λονδίνο καὶ στὴν Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ζυρίχης. Χάρις στὴ φιλικὴ ἐξυπηρέτηση τῶν βιβλιοθηκαρίων τους παρουσιάζει καὶ ὕλικό ἀπὸ τὶς Ἀμερικανικὲς βιβλιοθήκες, τὴ βιβλιοθήκη τῆς Λειψίας καὶ τῆς Μόσχας, ὅπως καὶ ἀπὸ τὶς ἰδιωτικὲς τοῦ I. Μαζαράκη, τοῦ καθηγητῆ Γ. Σαββίδη καὶ τοῦ I.Ε. Φινόπουλου. Μὲ ἀστερίσκο σημειώνονται ὅσα λήμματα βιβλιογραφοῦνται ἀπὸ αὐτοψία.

Τὸ ὕλικό κατατάσσεται κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ ἀπὸ τὸ 1821 πρὸς τὸ 1833 καὶ ἀλφαβητικὰ μέσα σὲ κάθε χρόνο, μὲ βίαση τὴν πρώτη λέξη. Στὸ τέλος ἑνας πίνακας κυρίων ὀνομάτων διευκολώνει πολὺ τὴν χρῆση τῆς βιβλιογραφίας.

Ὁ καθηγητὴς κ. Κ. Θ. Δημαρῶς στὰ προλεγόμενά του ὑπογραμμίζει τὶς πολλὲς ἀρετὲς τῆς βιβλιογραφίας καὶ σημειώνει τὴν ἰδιαιτέρη προσφορὰ τῆς.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία τῆς Ἑλλάδος (ΙΕΕΕ) τὸ 1975, ἐπιχειρῶντας μιὰ πολὺ καλὴ ἐκλογή ἀντιπροσωπευτικῶν δειγμάτων ἀπὸ τὰ ἔντυπα αὐτὰ τοῦ ἀγῶνα, κυκλοφόρησε σὲ φωτοτυπικὴ ἐπανεκδόση 120 φιλελληνικὰ φυλλάδια, πὸν καλύπτουν τὴν ἀπήχηση πὸν εἶχε στὸ ἐξωτερικὸ ἡ Ἐπανάσταση τοῦ '21, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνδροθεῖ τὸ κίνημα τοῦ φιλελληνισμοῦ. «Τὰ φυλλάδια αὐτὰ βέβαια, σημειώνει ὁ κ. Γ.Κ. Μασσαράκης Αἰνιάν στὴν εἰσαγωγὴ του (σ. 1), δὲν ἀντιπροσωπεύουν μόνον τοὺς τῆ φιλελεύθερη καὶ προοδευτικὴ κίνηση, ἀποτελοῦν ὅμως μαζὶ μὲ ἄλλες ἐκδηλώσεις, ὅπως οἱ ἔρανοι, οἱ συγκεντρώσεις καὶ ὁμιλίαι, οἱ θεατρικὲς παραστάσεις, οἱ ἐκθέσεις ζωγραφικῆς, τὰ βιβλία καὶ ὁ τύπος, μιὰ ἀπὸ τὶς κυριώτερες μορφὲς ἐκφράσεως τῆς κοινῆς γνώμης στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερικὴ» (σ. 2).

Φυσικὰ εἶναι δύσκολο, πολὺ δύσκολο, νὰ ἐκτιμηθεῖ σωστὰ ἡ ἀντίδραση τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης, γιατί εἶναι λιγοστὰ τὰ μέσα ἐνημερώσεως τῆς ἐποχῆς. Ὅσοσο κοντὰ στὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο ἐμφανίζεται καὶ κυριαρχεῖ τὸ φυλλάδιο, σὰν μέσο προβολῆς τῶν πολιτικῶν ἀπόψεων, πὸν καὶ οἰκονομικὰ συμφέρει καὶ τὴν λογοκρισία εὐκολότερα μπορεῖ νὰ ἀποφύγει.

«Μέσα σ' αὐτὸ τὸ γενικότερο κλίμα, φυσικὸ ἦταν νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ φυλλάδια καὶ νὰ γίνοντ τὸ κατ' ἐξοχίην ὄργανο διαδόσεως τοῦ φιλελληνισμοῦ. Κι ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ καὶ τὸ εἶδος πὸν κυκλοφόρησαν τότε, μπορεῖ νὰ σχηματίσῃ μιὰ ἰδέα γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον, πὸν προκάλεσε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση στὸν πολιτισμένον κόσμον τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη. Βέβαια ἀπὸ χώρα σὲ χώρα, διαφέρουν στὴ μορφὴ, τὸ εἶδος, τὴν ἐκφραση καὶ τὸ περιεχόμενον, στὸ σύνολό τους ὅμως δύνουν τὴ γενικὴ ἰδέα τῆς φιλελληνικῆς κινήσεως» (σ. 8).

«Ἡ ἐπιλογή τῶν τίτλων τῆς σειρᾶς αὐτῆς—σημειώνει ἄλλοῦ ὁ κ. Μασσαράκης— ἔγινε ἔτσι ὥστε ἡ κάθε ἐθνότης ν' ἀντιπροσωπεύεται, ὡς πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν φυλλαδίων πὸν κυκλοφόρησαν, σὲ κάποια λογικὴ ἀναλογία. Ἡ κατάταξί τους ἀκολούθησε σειρὰ χρονολογικὴ μέσα σὲ κάθε ἐθνότητα. Ἔτσι οἱ ἀριθμοὶ 1 - 40 ἀντιστοιχοῦν σὲ Γαλλικά, 41 - 59 σὲ Γερμανικά, 60 - 74 σὲ Ἀγγλικά, 75 - 79 σὲ Ἰταλικά, 80 - 88 σὲ Ἑλβετικά καὶ 89 - 100 σὲ Ἀμερικανικά» (σ. 15). «Στὸ τέλος προστέθηκε μιὰ εἰδικὴ κατηγορία, ἀριθμοὶ 101 - 120, τὰ ξενόγλωσσα φυλλάδια γραμμένα ἀπὸ Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἢ ἐπηρεασμένα ἀπὸ αὐτούς, πὸν δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ τὰ ὀνομάσουμε φιλελληνικά ἂν καὶ δὲν διαφέρουν σὲ τίποτε ἀπὸ αὐτά» (σ. 15).

«Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη Σκανδιναβικά, Ἰσπανικά, Ρωσικά καὶ ἄλλα, σὲ μικροὺς ὅμως ἀριθμοὺς πὸν δὲν στάθηκε δυνατόν νὰ περιληφθοῦν ἔστω κι ἀντιπροσωπευτικά στὴ σειρὰ, εἴτε γιατί δὲν βρέθηκαν σὲ ἑλληνικὲς βιβλιοθῆκες, εἴτε γιατί ἡ ἔκτασή τους δὲν τὸ συγχωροῦσε» (σ. 15).

Ἀδαμάντιος Στ. Ἀνεσιτίδης